

Биљана М. Бабић
Универзитет у Новом Саду
Филозофски факултет
Одсек за српски језик и лингвистику
biljanab@ff.uns.ac.rs
<https://orcid.org/0000-0003-3408-4137>

Оригинални научни рад
УДК: 811.163.41'243'271.14
DOI: 10.19090/MV.2025.16.1.13-35

ШТА ПОСЛЕ АНАЛИЗЕ ГРЕШАКА? (ПРИМЕР ПАУКАЛНИХ И ПАРТИТИВНИХ СИНТАГМИ У НАСТАВИ СРПСКОГ ЈЕЗИКА КАО СТРАНОГ)

АПСТРАКТ: Предмет ове анализе представља неколико типова неправилно грађених сложених паукалних и партитивних синтагми нађених у писменим саставима страних студената (на почетним нивоима знања српског језика, A1 и A2), као и коришћени наставни комплет (*Научимо српски – Let's Learn Serbian 1*), тачније део који је посвећен паукалним и партитивним синтагмама. Циљ истраживања је да утврдимо да ли би у уџбенику и методичком поступку нешто требало кориговати и побољшати у вези с овим синтагмама како би убудуће њихова обрада на часу била успешнија и како би се – евентуално – поменути наставни комплет могао допунити резултатима претходне анализе, као и резултатима овог истраживања.

Кључне речи: српски језик као страни, анализа грешака, примена резултата, паукалне и партитивне синтагме.

WHAT COMES AFTER ERROR ANALYSIS? (A CASE STUDY OF PAUCAL AND PARTITIVE PHRASES IN TEACHING SERBIAN AS A FOREIGN LANGUAGE)

ABSTRACT: This analysis focuses on several types of incorrectly formed complex paucal and partitive noun phrases found in the written compositions of foreign students at the beginner levels of Serbian language proficiency (A1 and A2). It also examines the teaching material used in instruction (*Let's Learn Serbian 1*), specifically the sections devoted to paucal and partitive constructions. The primary objective of this study is to determine whether any aspects of the textbook or the applied methodological approach should be revised or improved in relation to these syntactic structures, with the aim of enhancing their future classroom presentation and acquisition. Furthermore, the study seeks to explore whether the existing teaching material could be supplemented by the findings of the previous error analysis, as well as by the results of the present research.

Keywords: Serbian as a foreign language, error analysis, application of findings, paucal and partitive phrases.

1. УВОДНЕ НАПОМЕНЕ

Бављење грешкама забележеним у продукцији страних студената не своди се само на њихову анализу (на пописивање, класификацију, опис и квантификативну и статистичку обраду), већ је то процес који може да траје знатно дуже и да укључује и неке друге, накнадне фазе. Резултати анализе грешака могу и треба да буду вишеструко корисни свим учесницима наставног процеса: наставницима, студентима, ауторима наставног материјала, методичарима и истраживачима. Наставници би на основу анализе грешака својим студентима могли указати на грешке које су направили, исправити их (директно или индиректно, дајући им повратне информације (Ferris 2014: 31–34)), искористити их за припрему часа и/или новог наставног материјала, а све са циљем да предупреду њихову поновну појаву. Студенти би требало да, у сарадњи с наставницима и уз њихово пажљиво вођење, исправљају грешке (своје или туђе), и да науче да уобичајене грешке препознају, исправе и избегну у својој будућој продукцији, јер „већина стручњака за наставу граматике страног језика сагласна је да је настава граматике најефикаснија када је пажљиво комбинована с могућностима да студенти у сопственом раду примене оно што су научили” (Ferris 2014: 40). Ауторима наставног материјала (постојећег или будућег) анализа грешака може указати на то које делове наставног комплета треба побољшати или проширити, односно које нове граматичке јединице треба уврстити у будући наставни материјал, а неке од постојећих можда и заменити новима. Методичари могу на основу темељне анализе грешака будуће наставнике страног језика (у нашем случају српског као страног) још боље припремати за рад. Истраживачи имају могућност нових, даљих истраживања полазећи од постојећих. Све наведене могућности имају заједнички циљ: да студентима страног језика пружи већу слободу, независност у изражавању и у исправљању сопствених грешака, и да им омогуће бржи напредак у усвајању датог језика.

2. ПРЕДМЕТ, ЦИЉЕВИ И ЗАДАЦИ ИСТРАЖИВАЊА

Недавно спроведена анализа грешака у паукалним и партитивним синтагмама забележеним у писаној продукцији страних студената на почетним нивоима учења српског језика, на нивоу А1 и А2 (Бабић 2024) навела нас је да то истраживање наставимо, али у другом правцу. Како се током анализе показало да се немали број грешака јавља у структурама сложенијим од просте паукалне, односно партитивне синтагме, одлучили смо да предмет нове

анализе буде неколико типова неправилно грађених синтагматских конструкција које смо нашли у писменим саставима студената¹, као и анализа наставног комплета – његовог сегмента посвећеног паукалним и партитивним синтагмама. Циљ истраживања је да утврдимо да ли би у уџбенику и методичком поступку нешто требало кориговати и побољшати. Да бисмо до тога дошли, потребно је спровести следеће задатке: поћи од дефиниције датих синтагми, потом дати преглед специфичних грешака нађених у истраживачком корпусу (описати њихову структуру), дати и преглед градива и пратећих вежби за његово увежбавање у коришћеном наставном материјалу (у уџбенику *Научимо српски – Let's Learn Serbian 1* (Bjelaković–Vojnović 2024⁸) и истоименој радној свесци (М. Ajdžanović i dr. 2024⁸), који се користе у настави у Центру за српски језик као страни (на Филозофском факултету Универзитета у Новом Саду)), упоредити посматране грешке с наставним материјалом, на крају извести одређене закључке како би убудуће обрада ових синтагми на часу била успешнија, и како би се – евентуално – поменути наставни комплет могао допунити резултатима раније спроведене анализе (Бабић 2024), као и резултатима овог истраживања.

3. АНАЛИЗА

Паукалне синтагме у српском језику састоје се од основног броја 2, 3, односно 4 и именице у облику на *-а* (који представља облик старе двојине) а који је једнак данашњем генитиву јединине (код мушког и средњег рода), односно у облику номинатива или акузатива множине (код женског рода). Партитивне синтагме у позицији главног члана имају неку партитивну реч (партитивну именицу (означава део или скуп, нпр. *парче*), бројну реч (основни број (изузев *један*, *два*, *три*, *четири*), збирни број или бројну именицу на *-ица*) или прилог за количину (нпр. *колико*)), а у позицији зависног члана именицу у партитивном генитиву (нпр. *парче хлеба*, *пет књига*, *колико карата*) (Станојчић–Поповић 2011¹³: 281–283). Синтагме уопште деле се на просте и сложене.

„Проста синтагма састоји се од најмање две пунозначне лексеме, а њеним рашчлањавањем не може се добити друга проста синтагма, нпр. *лепо време*,

¹ Корпус је формиран ексерпцијом грешака из писмених састава 85 студената који су интензивни курс српског језика – једносеместрални или двосеместрални, на нивоима знања А1 и А2 – током четири школске године (2008/09, 2009/10, 2010/11. и 2011/12) похађали у Центру за српски језик као страни на Филозофском факултету у Новом Саду. Прегледана су укупно 503 састава.

млади људи [...]. Сложена синтагма обухвата две синтагме или више синтагми, нпр. *високи људи коичатих лица [...]*” (Пипер и др. 2022: 334).

3.1. Преглед специфичних грешака

У писменим саставима страних студената пажњу су нам привукле конструкције сложеније од просте паукалне (каква је нпр. *две чаше*), тј. од просте партитивне синтагме (*парче торте*). Ради се о следећим појавама.

3.1.1. Именичка синтагма неправилног облика у саставу:

3.1.1.1. паукалне синтагме:

Isecite ananas i četiri crnih maslina iseckajte sitno. (korejski)²

U dnevnoj sobi se nalaze jedan kauč, dve fotelje, dve drveni stolovi... (nemački)

3.1.1.2. партитивне синтагме:

а) бројне:

Takođe, Sukatra ima oko 489 retka ptica. (arapski)

U akvariumu su deset žuta riba. (korejski)

б) прилошке:

[Na ostrvu] Ima mnogo riba i ukusna hrana. (korejski)

Ovde se nalazi planine, jezera i mnogo netaknutih priroda. (finski)

в) именичке:

Pola kilogram zelene jabuke, molim vas. (korejski)

У свим наведеним примерима ради се о сложеној синтагми (паукалној или партитивној) која у свом саставу има просту именичку синтагму сачињену од конгруентног атрибута и именице. Проста синтагма је у позицији главног члана паукалне, односно у позицији зависног члана партитивне синтагме. Тако је барем по дефиницији, јер видимо – на пример – да број *два* не конгруира с

² Будући да су скоро сви писмени састави студената писани латиницом, овде је у примерима задржано исто писмо, тиме је избегнута могућност да се приликом њиховог пресловљавања на ћирилицу начине нове и неаутентичне грешке. У облој загради наведен је први језик студента.

именицом *сто* (као што ни сама именица није у одговарајућем облику); и да *жути* није у облику који захтева број *десет*.

3.1.2. Управљање падежног облика именице према глаголу, односно према другој именици

3.1.2.1. Акузатив

а) у паукалној синтагми

Želimo da n a r u č i m o dve voćnu salatu molim vas. (engleski)

I m a m jednog brata i dve sестру. (nemački)

б) у партитивној синтагми

– бројној

Moja kuća [...] i m a 7 просторију. (engleski)

– прилошкој

Tamo mi ć e m o k u p i t i mnogo koreisku hranu. (korejski)

Morala sam da p i š e m mnogo majlove i zato sam zakasnila. (mađarski)

Bata i m a najmanje kosu. [najmanje kose] (engleski)

Onda on i m a više prijatelje nego što ja mislim. (korejski)

– именичкој

Ž e l i m kilogram žutu i crvenu papriku. (korejski)

У забележеним примерима паукална и партитивна синтагма (проста или сложена) употребљена је уз прелазни глагол (*желети*, *имати*, *купити*, *наручити*, *писати*), при чему је именица у синтагми остварена у облику акузатива као да испуњава функцију директног објекта, и као да између ње и глагола нема друге речи.³ Ово лако можемо разумети и тумачити као доследну примену раније научног правила да је акузатив без предлога падеж објекатске допуне прелазних глагола. Ако бисмо испустили основни број (*две*, *седам*),

³ Намерно наводимо само примере с именицама ж. рода јд. и м. рода мн., јер се код њих облик акузатива јасно разликује од номинатива, за разлику од именица м. рода јд. (живо -) и ср. рода оба броја, код којих су номинатив и акузатив изједначени, па је тешко доказати да се ради баш о акузативу, а не о номинативу. То, наравно, не значи да се у оваквим структурама не јављају и именице м. р. јд. или ср. р.

прилог (*више, много, најмање*) или партитивну именицу (*килограм*), објекатска допуна прелазног глагола у акузативу без предлога била би сасвим правилна.

3.1.2.2. Инструментал у партитивној прилошкој синтагми

Iznad prvog sp[r]ata će biti jedan p r o s t o r i j a za mnogo ogledalima.
[sa mnogo ogledala] (španski)

Izabel i Boaz vole b e l u k a f u , sa šećerom i mnogo mlekom. [sa mnogo mleka] (engleski)

У овим примерима до грешке је могло доћи тако што су студенти именичку синтагму с неконгруентним атрибутом *просторија с огледалима*, односно *бела кафа с млеком* једноставно проширили прилогом који им је био потребан (*много*), не водећи рачуна о томе да именица захтева један облик допуне, а прилог сасвим други облик. Стратегија овде примењена, у именичкој синтагми, иста је као и горе код прелазних глагола и њихове допуне – између два елемента конструкције познате од раније студенти су уметнули потребан квантификатор и на тај начин формирали жељени исказ.

3.1.3. Низање синтагми

Под низањем синтагми овде ћемо подразумевати како синтагме у напоредном односу (просте или сложене) у простој или сложеној реченици, тако и сложене паукалне и партитивне синтагме. Низање синтагми би представљао сваки низ од две или више напоредних синтагми (нпр. *Дајте ми триста грама јагода, килограм кајсија и пола килограма вишања*), односно сваки низ од две или више простих синтагми унутар једне сложене (нпр. *два килограма зелених јабука*).

3.1.3.1. Паукалне и партитивне синтагме у напоредном односу у простој реченици

Onda jedna glavica kupusa, pola kilogram zelenu salatu, dve krastavaci, jedna glavica krompira, i tri sto gram papriku. [trista grama paprike] (korejski)

Hoću jedan kilogram krompira i dva kilogram jabuke. (hindi)

Tri gram jabuke, jedan kilogram banane i pola kilogram višnje molim.
[trista grama jabuka] (korejski)

Može dve kilogram jagode i jedno kilogram jabuke i mandarine.
(portugalski)

3.1.3.2. Паукалне и партитивне синтагме у сложеној реченици

Oko 3 sati krenem od kuće da stignem da učim srpski jezik, koja je počinje u 4 sati, i traje do 8 sati. (mađarski)

3.1.3.3. У готово свим горе наведеним примерима уочавамо сложене синтагме и низање партитивних речи у њима (*пола килограма, триста грама, два килограма*), неретко у погрешном облику, праћено погрешним обликом именице коју количински одређује:

Onda jedna glavica kupusa, pola kilogram zelenu salatu, dve krastavaci, jedna glavica krompira, i tri sto gram papriku. [trista grama paprike] (korejski)

Hoću jedan kilogram krompira i dva kilogram jabuke. (hindi)

Tri gram jabuke, jedan kilogram banane i pola kilogram višnje molim. [trista grama jabuka] (korejski)

Može dve kilogram jagode i jedno kilogram jabuke i mandarine. (portugalski)

Pola kilogram zelene jabuke, molim vas. (korejski)

Грађење сложених синтагми овога типа, уклапање партитивне у паукалну, или партитивне у партитивну синтагму, додатно збуњује студенте и отежава им сналажење јер је потребно добро познавати пре свега лексику (њену форму и семантику), као и више различитих граматичких правила која даље треба знати применити на неколико узастопних речи, тј. на неколико узастопних синтагми. Уз бројеве 2–4 користимо један облик именице (заправо два – у зависности од рода), а уз партитивну реч други облик (уз број *један* сасвим трећи). Извесно је да страним студентима није лако држати концентрацију, владати различитим правилима и успешно их применити на 3–4 узастопне речи у сложеној синтагми, још је теже то применити на 3–4 узастопне синтагме. Практично, могуће је да на сваку реч примењујемо другачије правило. Узмимо само неке примере:

– *триста грама паприке* – *триста* + ген. мн. + ген. јд. (за поврће)

– *два килограма јабука* – *два* (за м. р.) + ген. јд. (за м. р.) + ген. мн. (за воће)

– *две флаше сока* – *две* (за ж. р.) + ном./ак. мн. (за ж. р.) + ген. јд. (за небројиву именицу)

– *две везе ротквица* – *две* (за ж. р.) + ном./ак. мн. (за ж. р.) + ген. мн. (за бројиву именицу)

– *једна главица салате* – *једна* (за ж. р.) + ном. јд. + ген. јд. (за поврће)

Није немогућа ситуација у којој би (на пијаци, рецимо) свих пет наведених синтагми страном студенту било потребно. Видимо колико би правила морао знати и применити том приликом (зато смо додали и последњи пример с бројем *један*).

Ове синтагме студентима јесу потребне и чини се да је заиста најбоља тематска целина за њихово увођење управо *храна и пиће, воће и поврће*, али јасно је да због своје сложености оне захтевају много пажње у наставном процесу. Паукалне и партитивне синтагме нису само прости примери типа *два студента, четири девојке, парче хлеба, много људи*. Врста и структура синтагме, разноврсне партитивне речи у њиховом саставу, семантика именице, од које зависи употреба јединине или множине – све то процес овладавања овим синтагмама чини тежим. Додатно га отежава још и употреба различитих синтагматских конструкција у напоредном односу.

3.2. Преглед наставног материјала

Описане конструкције и грешке у њима подстакле су нас да пажљиво прегледамо наставни комплет *Научимо српски – Let's Learn Serbian 1* и да видимо како им се тамо приступа. Основни бројеви од 1 до 10, десетице (20–90) и стотине (200–900) уводе се у 3. лекцији поменутог уџбеника (ниво А1). Одмах за њима уводи се и партитивни генитив (уз неколико одговарајућих вежби, од 10. до 14), и то уз:

– устаљене мерне јединице: *грам, килограм, литра* (нпр. килограм *парадајза*),

– партикуларизаторе: *зрно, тањир, чаша, шоља, флаша* (чаша *сока*) и

– фрагментизаторе: *кришка, парче, кугла* (парче *хлеба*) (Bjelaković–Vojnović 2024⁸: 32–33).

Већ у наредном задатку (бр. 15), комплементарног типа, у паукалну и партитивну синтагму уклопљена је партитивна именичка синтагма коју треба допунити обликом њеног зависног члана, тј. партитивним генитивом (нпр. три кугле сладоледа, две порције сладоледа, 200 грама сира, чаша минералне воде),⁴ а да студентима претходно ове сложене структуре нису ни презентоване, ни објашњене. У истом задатку паукалне и партитивне синтагме употребљене су и уз прелазни глагол као његова објекатска допуна (Волим да попијем шољу млека, Могу ли добити парче хлеба?), а да студентима опет није

⁴ Подвлачењем је означена партитивна именичка синтагма, курзивом су истакнути облици којима студенти треба да је допуне. Тако је и у наставку рада.

објашњено да прва именица у синтагми, тј. њен главни члан, мора бити у акузативу (Bjelaković–Vojnović 2024⁸: 33). Истина, акузатив се до овог тренутка и не уводи, што оправдава изостанак објашњења. Поред тога, јасно је да су аутори хтели да синтагме одмах ставе у контекст и да покажу њихову функцију и употребу. Укратко, овде фокус јесте на партитивном генитиву, али у нешто сложенијим и студентима не сасвим јасним структурама. Од укупно десет реченица, у четири се јављају по две синтагме (углавном истог типа) у напоредном односу.

У 4. лекцији поменутог уџбеника (то је и даље ниво А1) уводе се основни бројеви од 11 до 19, као и сложени бројеви (с бројевима од 1 до 9). Затим се уводи генитив множине именица, и паукалне и партитивне бројне синтагме с основним бројевима и одговарајућим падежним облицима именица (у генитиву јд.,⁵ односно генитиву мн.). Даље следе задаци за увежбавање падежних облика у ове две врсте синтагми (нпр. 23 *мушкарца*, 17 *мушкараца*, 252 *човека*, итд.). Уводе се још и партитивне прилошке синтагме (с прилозима за количину *мало*, *много*, *неколико*, *колико*) и уз њих одговарајући падежни облик именица (партитивни генитив множине, евентуално једине код именица типа сингуларија тантум). Ова врста синтагми (партитивна прилошка) не увежбава се изван контекста, него се одмах уклапа у реченицу, употребљена је уз прелазни глагол као његова објекатска допуна (Идем да купим *мало јабука*), неретко и у егзистенцијалним реченицама (На пијаци има *много кромпира*), а да претходно студентима није показано како се такве синтагме везују за глагол (Bjelaković–Vojnović 2024⁸: 47–48). У наставку, у 11. задатку (на 50. страни) налазимо само један пример низања партитивних и паукалних синтагми (у напоредном саставном односу) уз прелазни глагол (Идем на пијацу да купим *килограм кромпира*, *два килограма црног лука* и *пет јаја*). Овде имамо заправо и пример сложене синтагме (у синтагми *два килограма црног лука* имамо: паукалну синтагму (*два*) *килограм(а)*, партитивну именичку *килограм (лука)*, и именичку синтагму (*црни*) *лук* – укупно три синтагме), а да студентима то ни овде, као ни раније, у 15. задатку на 33. страни (три *кугле сладоледа* и сл.), није експлицитно показано и објашњено (као што није показана и објашњена ни употреба различитих типова синтагми у напоредном односу). Ако је тамо (у 3. лекцији) било важно научити нове

⁵ Будући да су студенти апсолутни почетници, дато им је поједностављено правило – уз бројеве *два* (*две*), *три*, *четири* користимо генитив јд. јер се облички подудара с обликом старе двојине (или паукала) код именица м. и ср. рода, односно с обликом номинатива / акузатива мн. именица ж. рода.

партитивне именице и партитивни генитив као њихову допуну, овде би требало показати и објаснити да паукалне и партитивне синтагме, које су у међувремену и формално обрађене, могу бити не само просте него и сложене. Поред тога, оно што пре увођења акузатива из разумљивих разлога није било објашњено (Волим да попијем шољу млека), видимо да није објашњено ни касније, кратко након његовог увођења. (Акузатив именица и придева обрађује се између партитивног генитива (непосредно после њега) и паукалних и партитивних синтагми.) Стиче се утисак да се од студената очекује да за кратко време сасвим овладају правилом да прелазни глагол треба допунити обликом акузатива, и да ће то правило знати применити и на партитивну именичку синтагму кад се нађе уз такав глагол. Искуство нам, међутим, говори да усмеравање пажње само на партитивни генитив и занемаривање првог члана синтагме (партитивне именице) за последицу има грешке типа *Желим чаша воде*.

Вежбе посвећене паукалним и партитивним синтагамама у анализираном уџбенику комплементарног су типа, у њима се од студената захтева да синтагму допуне одговарајућим обликом именице (у позицији зависног члана), евентуално да – у мањем броју случајева – реченицу допуне одговарајућим обликом целе синтагме. Иста је ситуација и с вежбама датим у радној свесци, која с овим уџбеником чини наставни комплет, због тога се нећемо посебно освртати на њих.⁶

4. ПРИМЕНА РЕЗУЛТАТА АНАЛИЗЕ

На основу овог кратког прегледа грешака нађених у писменим саставима студената и коришћеног уџбеника, уочавамо неколико детаља значајних за синтагматске конструкције којима се бавимо. Ти детаљи се тичу презентације и обраде сложених синтагми, затим њихове употребе уз прелазни глагол, као и појаве две сложене синтагме или више њих у реченици и њиховог могућег узајамног дејства које за последицу има неправилне облике. По свему судећи, у анализираном уџбенику нарушен је дидактички принцип

⁶ Поменућемо само једну вежбу и запажање у вези с њом. У 12. вежби 3. лекције (М. Ajdžanović i dr. 2024⁸: 14) од студената се захтева да саставе дијалог на пијаци користећи понуђене лексеме: *килограм, комад, веза, кеса, џак, крупан, зелен* ('незрео'), *зрео, увео, свеж, прскан, кусур, цена*. Интересантно је да од понуђених речи, у целом корпусу од 503 писмена састава нису забележени *кеса, џак, зелен* ('незрео'), *увео, прскан*, што нам говори да за овим лексемама на почетним нивоима студенти немају потребу, и да би можда могле бити замењене неким другим.

систематичности и поступности, који почива на правилима: *од ближег ка даљем, од једноставнијег ка сложенијем, од лакшег ка тежем, од познатог ка непознатом* (Илић 2006: 49). Просте и сложене синтагме овде нису раздвојене, нису сукцесивно уведене и обрађене (прво просте, па сложене) како би се студентима олакшало њихово разумевање и учење. Даље, ове синтагме се могу увежбавати изоловано или употребљене у реченици уз прелазни, односно непрелазни глагол. Није неважно, међутим, да ли се увежбавају изоловано или у контексту, да ли се јављају уз једну или другу врсту глагола – не можемо оставити студентима да сами изводе закључке и утврђују правила.⁷ На основу ове провере можемо закључити и то да описане грешке нису настале случајно, јер сложене синтагме нису обрађене сасвим адекватно, па би се могле окарактерисати и као инструкционе грешке:

„Нарочиту врсту грешака чине тзв. инструкционе грешке, које произлазе из неадекватних упутстава, објашњења и дидактичких поступака (најчешћи случајеви односе се на упорно понављање одређеног правила које се потом преноси на друге случајеве где оно заправо не функционише)” (Дурбаба 2011: 210).

Зато евентуалне мањкавости наставног материјала треба на време уочити и неутралисати их добром припремом часа која укључује и додатни наставни материјал за час.

Сматрамо да је потребно применити структурирани приступ овим граматичким јединицама,⁸ што значи да би просте и сложене синтагме требало раздвојити, сложене рашчланити, све постепено презентовати и постепено увежбавати, прво изоловано, затим их стављати у контекст и везивати за прелазне, потом и за непрелазне глаголе, и показати како глагол утиче на облик синтагме – и све то поткрепити одговарајућим бројем задатака за увежбавање. Примера ради, у прегледаном наставном комплету (у уџбенику и радној свесци) за увежбавање именичке синтагме (конгруентни атрибут + именица) у саставу паукалне, односно партитивне синтагме (в. тачку 3.1.1) нашли смо укупно 15 примера (распоређених у три задатка), и то по један пример за

⁷ Могли бисмо, али у том случају приступ би морао бити сасвим другачији, морали бисмо им дати велик број одговарајућих примера који би им омогућили да формулишу правило (индуктивни метод).

⁸ Пре свега због њихове сложене структуре, али и због искустава с таквим приступом: „Међународним студентима често одговара структурирани приступ настави језика и уживају у њему – то је оно на шта су навикли – и желе и очекују од својих наставника директне исправке свих грешака у писању” (Ferris 2014: 5).

паукалну и партитивну бројну синтагму, пет за партитивну прилошку, одн. осам примера за партитивну именичку синтагму.

Синтагматске конструкције описане у тачки 3.1.2. у наставном комплету увежбавају се уз прелазне глаголе, и то најчешће партитивни генитив у њима (нпр. Видим неколико девојака, 26 примера), знатно мање акузативни облик партитивне именице (Волим да попијем шољу млека, 6 примера). С друге стране, партитивне прилошке синтагме уз именицу (у функцији њеног неконгруентног атрибута) уопште се не појављују у наставном материјалу (нпр. кафа с мало/много млека). Мислимо да би и такве конструкције с прилогом *много*, *мало* и сл. требало увести. Почетак наредног нивоа (А2) и тематска целина *становање* пружа добру могућност за то, да се понови и прошири употреба ових конструкција, по принципу концентричних кругова: нпр. кућа с много соба, полица с много књига, софа с много/неколико јастука и сл.

Синтагматским конструкцијама у напоредном односу, приказаним у тачки 3.1.3.1, намењено је пет реченица у уџбенику и три у радној свесци. За оне најсложеније и најзахтевније синтагме (описане у тачки 3.1.3.3) у целокупном наставном комплету припремљена су свега три примера за увежбавање, два у уџбенику и један у радној свесци.

Да не буде забуне – немамо жељу да негативно оценимо наставни комплет, напротив. Желимо да скренемо пажњу на то да овакве граматичке појаве и детаљи у вези с њима напосто измичу пажњи изворних говорника. Колико год да смо усредсређени на материју, као изворни говорници ми са српским језиком немамо оне проблеме које имају странци и не можемо унапред знати где се све крију изазови за њих. Зато бисмо, полазећи од управо извршене анализе, предложили нешто другачији приступ овим синтагмама – њиховом увођењу и начину увежбавања. Постојећи распоред градива у уџбенику и редослед увођења граматичких јединица у начелу може остати исти, потребно је само јасно разграничити где се шта објашњава и вежба, и та места допунити новим, одговарајућим задацима. У сваком тренутку, и у сваком задатку, и наставнику и студенту мора бити јасно на чему је акценат и шта се увежбава. За ове синтагматске конструкције погодни би били различити типови задатака: комплементарног типа, вишеструког избора, повезивање облика из две или три колоне и сл. Овде се тиме нећемо бавити јер нам је пажња усмерена на структуру синтагми и принцип систематичности и поступности. Све ћемо показати на задацима комплементарног типа, јер њих лако и брзо можемо припремити за час и додати постојећем наставном

материјалу. Што се тиче лексике, погодна је она из уџбеника или из језичке продукције студената, нарочито лексеме чија је неправилна употреба већ забележена у паукалним и партитивним синтагмама.

4.1. Просте синтагме

4.1.1. Партитивни генитив у простој синтагми (3. лекција)

Држећи се принципа од *простог* ка *сложенијем*, пажњу прво треба посветити партитивном генитиву у простој синтагми – изолованој (а), у напоредном односу (б)⁹ и у контексту али још увек не уз прелазни глагол (в):

Допуните примере обликом генитива:

а)

шоља млека¹⁰

чаша сока

флаша воде

парче торте

б)

чаша воде и шоља кафе

флаша сока и флаша вина

килограм парадајза и главица купуса

кришка хлеба и шоља млека

в)

На столу се налази чаша пива и чаша сока.

На столу је парче торте и шоља кафе.

На тањиру је парче хлеба и комад сира.

4.1.2. Партитивна именица (у простој партитивној именичкој синтагми) уз прелазни глагол

Након обраде акузатива именица и придева (у другој половини 3. лекције), просте партитивне именичке синтагме треба ставити у контекст, у

⁹ Напоредни однос дајемо да би се студенти навикавали на употребу већег броја правила у низу.

¹⁰ У предложеним задацима подвлачимо речи које су у фокусу и чијим обликом студенти треба да допуне конструкцију.

реченицу с прелазним глаголом (а), у којој ће се увежбавати облик партитивне именице (а не партитивни генитив), и то прво именице женског рода јд. јер се њихов облик акузатива јасно разликује од номинатива и студенте не доводи у забуну (за разлику од именица мушког рода јд. и средњег рода оба броја). Реченице са синтагмама у напоредном односу опет треба издвојити (б):

Допуните реченице обликом акузатива:

а)

Желим чашу воде.

Увече волим да попијем шољу млека.

За ручак пијем чашу вина.

За ручак желим тањир супе.

б)

Морам да купим флашу јогурта и флашу млека.

Морам да купим главицу салате и килограм кромпира.

Молим Вас парче торте и чашу сока.

За доручак једем парче хлеба и комад сира.

У следећем кораку ову синтагму треба проширити конгруентним атрибутом уз партитивну именицу, такође у акузативу (а), издвајајући примере са синтагмама у напоредном односу (б). (Иако тиме градимо заправо сложене синтагме, ово је ипак право место за увежбавање атрибута у акузативу.)

Допуните реченице обликом акузатива:

а)

Желим једну чашу воде.

Увече волим да попијем једну шољу млека.

За ручак пијем само једну чашу вина.

Молим Вас једну велику чашу воде.

б)

Морам да купим малу флашу сока и велику флашу млека.

Идем да купим једну главицу салате и један килограм кромпира.

Молим Вас једно мало парче торте и једну велику порцију сладоледа.

4.1.3. Просте паукалне и просте партитивне бројне синтагме (4. лекција)

Исти приступ предлажемо и кад су у питању просте паукалне и просте партитивне бројне синтагме, које се уводе на самом почетку четврте лекције, одмах после генитива множине именица. И њима се треба бавити најпре изван контекста (а), затим у напоредном односу (б), на крају и у контексту (в) – прво уз непрелазни, потом и уз прелазни глагол:

Допуните примере одговарајућим обликом именице:

(а)

две / три / четири девојке / књиге / оловке / банане

два / три / четири момка / студента / човека / сата / минута

два / три / четири места / писма / села / мора

5 / 6 / 7 девојака / књига / студената / сати / минута / места / писама

(б)

две студенткиње и три студента

два сата и 25 минута

пет месеци и три дана

шест година и три месеца

три града и два села

три имена и два презимена

четири јабукe и две банане

три лимуна и пет банана

(в)

У Србији живимо 3 године и 10 месеци.

Радим у школи 15 година и 2 месеца.

Учим српски 2 године и 5 месеци.

Моја мама има 46 година.

Марија има 22 године.

Година има 12 месеци.

Недеља има 7 дана.

4.1.4. Проста партитивна прилошка синтагма

Досадашњи модел увежбавања (изван контекста, у напоредном односу, у контексту) применићемо и на просте партитивне прилошке синтагме (с прилозима *мало, много, неколико, колико*), пазећи да прво дамо вежбе с бројивим именицама, потом и с небројивим, како би студентима било лакше да се код првих навикну на партитивни генитив у множини, а код других на партитивни генитив у једнини. У реченици ћемо ове синтагме употребити уз прелазни глагол, пре свега уз *имати*, затим и уз егзистенцијално *има* јер су такве реченице врло фреквентне у уџбенику (појављују се у 4. лекцији баш због партитивних прилошких синтагми), а због глагола страним студентима често и дуго праве проблеме. Притом им пажљиво треба објаснити разлику између два значења глагола *имати* и између две реченичне структуре.

Допуните примере одговарајућим обликом генитива:

а)

неколико студената / књига / сати / минута / девојака / места

много воде / шећера

мало сока / кафе / млека

б)

мало воде и мало шећера

много студената и мало књига

неколико мушкараца и неколико жена

неколико банана и много јабука

в)

Желим да имам много књига.

Имамо много речника.

Колико година имаш?

На столу има неколико јабука.

На пијаци има мало кромпира.

На пијаци има много воћа и поврћа.

4.2. Сложене синтагме

4.2.1. Партитивна именица у сложеним синтагмама

Просте паукалне и партитивне синтагме даље треба усложњавати, тако што ћемо прво партитивну именичку синтагму узети за паукалну, односно за партитивну бројну и за партитивну прилошку, с акцентом на увежбавању облика партитивне именице.

Допуните примере одговарајућим обликом генитива:

две / три / четири шоље кафе

два / три / четири килограма кромпира

два / три / четири парчета меса

5 флаша воде / сока / вина

неколико чаша воде

много комада хлеба

4.2.2. Генитив придева у сложеним синтагмама

Након увођења генитива придева (у другој половини 4. лекције) горње моделе треба проширити додавањем конгруентног атрибута и пажњу прво усмерити на сам облик придева, затим и на придев и на именицу (а), да бисмо их потом ставили у напоредни однос (б), на крају и у контекст (в). Нарочито је важно код паукалних синтагми студентима скренути пажњу на две ствари: на то да придев мушког и средњег рода нема регуларан облик генитива јединине (с наставком *-ог*), већ облик специфичан за ове синтагме – с наставком *-а*, као и именица уз коју стоји, и да је у конструкцијама с бројем *два / две* подударење наставака потпуно: *дв-а мал-а град-а, дв-е црвен-е јабук-е, дв-а стар-а писм-а*.

4.2.2.1. Паукалне и партитивне бројне синтагме

Допуните примере одговарајућим обликом:

а)

две / три / четири лепе девојке

два / три / четири добра студента

два / три / четири лепа места / писма

5 лепих девојака / добрих студената / лепих места

две / три / четири нове књиге

два / три / четири мала лимуна

два / три / четири страна имена

5 нових студенткиња / нових компјутера / нових презимена

б)

две нове књиге и шест плавих оловака

седам нових књига и четири црвене оловке

три велике свеске и пет малих речника

в)

Имам две нове књиге.

Треба да купим пет плавих оловака.

На столу се налазе четири велике мандарине и пет малих банана.

4.2.2.2. Партитивна прилошка синтагма

Допуните примере одговарајућим обликом:

а)

много добрих студената

неколико нових телефона / старих књига

много хладне воде / зелених јабука

мало црне кафе / киселих краставаца

неколико лепих жена / малих градова

много белог грожђа / добрих студената

мало црног грожђа / слатких јагода

много лепих жена / лепих мушкараца / лепих имена

б)

мало љуте паприке и неколико киселих краставаца

много воћне салате и мало воћног сладоледа

много добрих ученика и неколико добрих професора

неколико зелених банана и много жутих јабука

в)

Говорим неколико страних језика.

Видим много лепих девојака.

На факултету има много страних студената, али мало страних професора.

4.2.2.3. Партитивна именичка синтагма

Допуните примере одговарајућим обликом:

а)

шоља топлог млека

чаша минералне воде

килограм жутих јабука

флаша хладног сока

чаша белог вина

главица црног лука

б)

шоља топле кафе и парче воћног колача

килограм црвених јабука и килограм црног лука

в)

Треба да купим килограм црвених јабука.

Желим да наручим парче воћне торте.

4.2.3. Сложене наукалне и партитивне бројне синтагме уз прелазни глагол

У реченици с прелазним глаголом, партитивну синтагму прво би требало уклопити у наукалну, односно у партитивну бројну синтагму:

Желим три кугле сладоледа.

Могу ли да наручим пет порција сладоледа.

Потом би студентима требало дати задатак да целу сложену синтагму употребе уз прелазни глагол:

Желимо две чаше пива.

Дајте нам пет порција салате.

Следећи корак био би да сложене синтагме ставе у напоредни однос:

Желимо пет порција сладоледа и четири чаше воде.

И на крају, сложене синтагме треба додатно проширити конгруентним атрибутом:

За вечеру волим да попијем две шоље хладног млека.

Затим их ставити у напоредни однос:

Молим Вас две чаше хладне воде и пет порција воћне салате.

4.2.4. Низање партитивних речи и синтагми различитог типа

На крају, остаје да се увежбају најсложеније конструкције у напоредном односу, тако што ћемо студентима дати задатак да повезују партитивне речи (а), одн. да нижу синтагме различитих типова (б):

Допуните примере одговарајућим обликом:

а)

Молим Вас три главице салате, два килограма кромпира, 400 грама шаргарепе и пола килограма пасуља.

Желимо да наручимо пет порција мешаног меса, три порције салате, три флаше хладног пива и једну флашу газиране воде.

б)

Молим Вас десет јаја, четири лимуна, пола килограма мандарина и два килограма крушака.

Морам да купим четири главице црног лука, 700 грама млевеног меса, пола килограма кромпира и килограм јагода.

Као што видимо, много је могућности за рад на овим синтагмама. Колико год нама, као изворним говорницима, ово деловало банално, лако, можда и досадно, страним студентима ће сигурно бити корисно. Лексика се може варирати у складу с лексиком датом у књизи или у складу с оном која је нађена у писменим саставима студената, или је пак наставници могу ускладити с потребама својих студената. Што се тиче типова задатака, добродошли су разноврсни типови, неке смо већ поменули (задачи комплементарног типа, вишеструког избора, повезивање облика из две или три колоне и сл.).

5. ЗАКЉУЧАК

Полазећи од писмених састава студената и грешака у сложеним паукалним и партитивним синтагмама нађеним у њима, спровели смо анализу наставног комплета и утврдили:

- када и како се паукалне и партитивне синтагме уводе у наставном процесу, на нивоу A1, затим
- да није поштован принцип систематичности и поступности јер просте и сложене синтагме нису раздвојене и засебно обрађене и увежбаване, сложене нису разложене и није показана њихова структура,
- да сложене синтагматске конструкције јесу захтевне, нарочито за некога коме српски језик није матерњи,
- да су грешке студената донекле и оправдане јер се у наставном процесу тим конструкцијама није приступило на одговарајући начин,
- те да би у уџбенику и методичком поступку требало применити нешто другачији приступ – требало би се доследно држати принципа систематичности и поступности како би се студентима пажња усмерила на сваки од елемената ових конструкција.

На крају смо, на основу извршене анализе, предложили нешто другачија решења и задатке. Тако смо добили комплексан систем вежби, што додатно сведочи о томе да су и саме паукалне и партитивне синтагме врло сложене. Грешке настале у настави враћамо у наставни процес као резултат њихове анализе и као нова решења с циљем да унапредимо будућу наставну праксу и процес учења српског језика као страног. Ова анализа требало би да буде вишеструко корисна свим учесницима наставног процеса, пре свега наставницима (на којима је највећа одговорност за квалитет часа) тако што ће им помоћи да третирају грешке у паукалним и партитивним синтагмама на прави начин (да на основу њих унапреде постојећи и израде додатни наставни материјал и да науче студенте новим стратегијама за избегавање и понављање старих грешака), нарочито оним наставницима који нису адекватно припремљени за наставу српског као страног: „То што је наставник прилично компетентан корисник енглеског језика само по себи не чини га спремним да утврђује грешке ученика и да одговара на њих, нити да им објашњава граматичке концепте у енглеском језику” (Ferris 2014: 71). Послужили смо се запажањем које се односи на енглески језик као страни, али оно је универзално и применљиво на сваки језик који се учи као страни, па и на српски. Анализа

ће засигурно помоћи и нама, наставницима са искуством, који од својих страних студената стално учимо нешто ново.

ИЗВОРИ

- Ajdžanović, M. i dr. (2024⁸). *Naučimo srpski – Let's Learn Serbian I* (radna sveska). Novi Sad: Filozofski fakultet.
- Bjelaković, I., Vojnović, J. (2024⁸). *Naučimo srpski – Let's Learn Serbian I*. Novi Sad: Filozofski fakultet.

ЛИТЕРАТУРА

- Бабић, Б. (2024). Грешке у паукалним и партитивним синтагмама у српском као страном језику. *Филолог – часопис за језик, књижевност и културу* 15 (30): 44–63. [Babić, B. (2024). Greške u paukalnim i partitivnim sintagmama u srpskom kao stranom jeziku. *Filolog – časopis za jezik, književnost i kulturu* 15 (30): 44–63.]
- Дурбаба, О. (2011). *Теорија и пракса учења и наставе страних језика*. Београд: Завод за уџбенике. [Durbaba, O. (2011). *Teorija i praksa učenja i nastave stranih jezika*. Beograd: Zavod za udžbenike.]
- Илић, П. (2006⁴). *Српски језик и књижевност у наставној теорији и пракси*. Нови Сад: Змај. [Ilić, P. (2006⁴). *Srpski jezik i književnost u nastavnoj teoriji i praksi*. Novi Sad: Zmaj.]
- Пипер, П., Клајн, И., Драгићевић, Р. (2022⁴). *Нормативна граматика српскога језика*. Нови Сад: Матица српска. [Piper, P., Klajn, I., Dragičević, R. (2022⁴). *Normativna gramatika srpskoga jezika*. Novi Sad: Matica srpska.]
- Станојчић, Ж., Поповић, Љ. (2011¹³). *Граматика српског језика (за гимназије и средње школе)*. Београд: Завод за уџбенике. [Stanojčić, Ž., Popović, LJ. (2011¹³). *Gramatika srpskog jezika (za gimnazije i srednje škole)*. Beograd: Zavod za udžbenike.]
- Ferris, D. R. (2014⁴). *Treatment of Error in Second Language Student Writing. Second Edition*. Ann Arbor: The University of Michigan Press.

Biljana M. Babić
University of Novi Sad

**WHAT COMES AFTER ERROR ANALYSIS?
(A CASE STUDY OF PAUCAL AND PARTITIVE PHRASES IN TEACHING
SERBIAN AS A FOREIGN LANGUAGE)**

Summary

This paper is a continuation of previous research on errors in paucal and partitive phrases identified in the written compositions of foreign students (at beginner levels of Serbian language proficiency, A1 and A2). The subject of this analysis comprises several types of incorrectly constructed complex paucal and partitive phrases, originating from the same corpus. This corpus was compiled through the extraction of errors found in the compositions of 85 students who attended an intensive one- or two-semester Serbian language course (levels A1 and A2) over four academic years at the Center for Serbian as a Foreign Language, Faculty of Philosophy, University of Novi Sad. The analysis also includes the teaching materials used in the course, namely, the textbook *Let's Learn Serbian 1*, published by the Faculty of Philosophy in Novi Sad, with a specific focus on the sections dealing with paucal and partitive phrases. The errors observed were compared with the content of the teaching material. This comparison revealed several significant details relevant to the syntagmatic constructions under investigation, particularly regarding the presentation and treatment of complex phrases in the textbook, their usage with transitive verbs, as well as the occurrence of two or more complex phrases within a sentence and their potential mutual influence, which may result in incorrect forms. Based on these findings, we propose a revised approach to the teaching and practice of these grammatical units. Simple and complex phrases should be treated separately, complex phrases should be broken down and introduced gradually. Practice should follow a step-by-step method: first in isolation, then within a context, and subsequently in combination with transitive and intransitive verbs. It is essential to illustrate how the verb type affects the form of the phrase, and to reinforce these patterns with a sufficient number of targeted exercises. In short, a systematic and incremental approach should be consistently applied to direct students' attention to each constituent element of these constructions. Importantly, this can be done without altering the existing structure of the textbook or the order in which grammatical units are introduced. Finally, we present a comprehensive system of exercises designed to supplement the analyzed teaching material.

Keywords: Serbian as a foreign language, error analysis, application of findings, paucal and partitive phrases.

Примљено: 24. 7. 2025.
Прихваћено: 26. 9. 2025.